

BAYAN HENTBOLCÜLERDE YARIŞMA KAYGISI, BAŞARI, SPOR DENEYİMİ VE ATLETİK YETERLİLİK İLİŞKİSİ

F. Hülya AŞÇI, Hülya GÖKMEN

ÖZET:

Bu çalışmanın amacı, yarışma kaygısı, başarı, spor deneyimi ve atletik yeterlilik arasındaki ilişkinin 103 bayan hentbolcu üzerinde araştırılmasıdır. Yarışma kaygısının ölçülmesinde SCAT (Sport Competition Anxiety Test), atletik yeterliliğin ölçülmesinde Harter'in Gençler için Kendini Algılama Envanterinin Atletik Yeterlilik alt ölçeği kullanılmıştır. Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizine göre, başarı ile yarışma kaygısı arasında ters, başarı ile atletik yeterlilik arasında pozitif bir ilişki vardır ($p < 0.05$). Yarışma kaygısı ile atletik yeterlilik arasında da istatistiksel yönden anlamlı ters bir ilişki bulunmuştur. Fakat spor deneyimi ile atletik yeterlilik ve yarışma kaygısı arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Yarışma Kaygısı, Atletik Yeterlilik, Başarı, Spor Deneyimi

THE RELATIONSHIP AMONG COMPETITION ANXIETY, SUCCESS, SPORTS EXPERIENCE & ATHLETIC COMPETENCE IN FEMALE HANDBALL PLAYERS

SUMMARY:

The purpose of this study was to investigate the relationship among competitive anxiety, success, sports experience and athletic competence on 103 female handball players. To measure competitive anxiety SCT (Sport Competition Anxiety) was used. Athletic Competence Subscale of Harter Self-Perception Profile was used to measure athletic competence. According to Pearson Product Correlation analysis, there was a significant negative correlation between success

and competitive anxiety and there was a positive correlation between success and athletic competence ($p < .05$). In addition to that, a significant negative correlation was found between competitive anxiety and athletic competence ($p < .05$). However, no significant correlations were found between sports experience and athletic competence and sports experience and competitive anxiety.

Keywords: *Competitive Anxiety, Athletic Competence, Success, Sport Experience*

GİRİŞ:

Kaygı (anxiety) ile sportif performans arasındaki ilişkiyi araştırmak spor bilimleri alanında çalışanların yıllardan beri ilgisini çekmektedir. Araştırmacıların ilgi odağı olan kaygı, tüm insanlar için geçerli olan bir kişilik özelliğidir (25). Kaygı, psikolojik, fizyolojik ve davranışsal tepkilerden veya olaylardan oluşan çok yönlü içsel bir özelliktir. Levitt (1980) kaygıyı, endişe duygusu ve fizyolojik canlılık düzeyinin artması olarak tanımlar (8). Yavuzer'e (32) göre ise kaygı (endişe) çeşitli biçimlerde görülen gerginlik, sinirlilik, kısacası hoş olmayan bir duygusal durumdur.

Çok yönlü özellik gösteren kaygı, durumluk (state) ve süreklilik (trait) öğeleri ile daha net olarak açıklanabilir. Sürekli kaygı kişinin psikolojik zorlanmalara karşı değişmez bir kişilik özelliğidir. Fakat, durum kaygı ortamlara göre değişen geçici bir ruh halidir (27).

Spor ortamında da sporcu, gerek yarışmadan önce gerekse yarışma sırasında ve sonrasında zaman zaman veya sürekli olarak gerginlik, huzursuzluk hissedebilir. Yarışma ortamından kaynaklanan bu duygusal durum yarışma kaygısı olarak tanımlanır. Yarışma kaygısı yarışma ortamının yarattığı özel bir kaygı çeşididir. Yarışmada kaybetmekten dolayı endişeli ve huzursuz olma eğilimi veya kaybetmekten kaçınma güdüsü olarak da tanımlanabilir (10). Yarışma kaygısı da durumluk (competitive state anxiety) ve sürekli kaygı (competitive trait anxiety) olarak ikiye ayrılabilir. Sürekli yarışma kaygısı her yarışma ortamında yaşanan gerginlik, endişe duygusu olarak tanımlanırken, durumluk yarışma kaygısı bu duyguların bazı yarışma ortamlarında yaşanması olarak tanımlanabilir (5,16). Sürekli yarışma kaygısı, durumluk yarışma kaygısının en iyi belirleyicisidir (8,10). Yüksek düzeydeki sürekli yarışma kaygısı, daha sık ve yoğunluktaki durumluk yarışma kaygısı,

başarısızlık ve yarışma ortamından kaçma ile yakından ilişkilidir (14). Yarışma ortamı ile sporcunun tepkisi arasındaki en önemli belirleyici sürekli yarışma kaygısıdır. Yüksek düzeyde sürekli yarışma kaygısına sahip olan sporcular daha düşük düzeyde sürekli yarışma kaygısına sahip olan sporculardan genellikle daha yüksek durumluk yarışma kaygısı gösterirler (11,24).

Yapılan araştırmalarla yarışma kaygısı ile sportif performans arasındaki ilişki tanımlanmaya çalışılmıştır. Taylor (28), Weinberg ve Genuchi (30), Gould ve Ark (11)'ına göre yüksek düzeydeki yarışma kaygısı spordaki performansı olumsuz yönde etkilemektedir.

Spordaki başarı için gerekli olan becerilerini yeterli algılama veya becerileri hakkında olumlu düşüncelere sahip olma olarak tanımlanan atletik yeterlilik (athletic competence); algılanan yeterlilik (perceived competence) ve kendine güven de yarışma kaygısı üzerinde etkisi olan etmenlerdir. Bu konuda yapılan araştırmalar yüksek yarışma kaygı düzeyinin algılanan yeterlilik ve kendine güven puanlarında düşmeye neden olduğunu göstermiştir (4,12,17,25). Kroll (1979) sporcunun kendini yeterli hissetmesi, kendinde birtakım sorunlar olduğunu düşünmesinin kaygı durumunu etkilediğini, konsantrasyonunu bozduğunu belirtmiştir (5). Martens (1987)'e göre yetenekleri hakkında olumlu düşüncelere sahip sporcular daha az kaygılı olurlar ve potansiyellerine yakın bir performans gösterirler (18). Bunun yanı sıra, Martens, Burton, Vealey, Pump ve Smith (17)'de kaygı ile kendini yeterli algılama arasında ters bir ilişkinin olduğunu bulmuşlardır.

Yapılan bu araştırmalarda yarışma kaygısının ölçülmesinde yarışma durum kaygısını ölçen CSAI-2 ölçeği kullanılmıştır. Yarışma kaygısının ölçülmesinde kullanılan bir diğer araç ise sürekli yarışma kaygısını ölçmek üzere geliştirilen SCAT (Sport Competition Anxiety Test) dir. Temelde SCAT sürekli yarışma kaygısını ölçmek üzere geliştirilmesine rağmen durumluk yarışma kaygısının en önemli belirleyicisidir (10,16).

Bu bağlamda bu araştırmada 1993-94 sezonunda Hentbol 1. ligine terfi maçlarına katılan bayan sporcuların yarışma kaygısı, başarısı, spor deneyimi ve atletik yeterlilikleri arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Denekler:

Bu çalışmanın deneklerini 1993-94 sezonu sonunda Hentbol Birinci Ligine terfi maçlarına katılan, yaş ortamları 17.25 ± 2.78 olan 103 bayan hentbolcü

oluşturmaktadır. Sporcuların % 9.25'i 1 yıl ve 1 yıldan az spor deneyimine, % 22.66'sı, 2-3 yıllık spor deneyimine, % 23.69'ü 4-5 yıllık spor deneyimine, % 50.47'si ise 5 yıldan fazla spor deneyimine sahiptir.

Ölçme Araçları

Yarışma Kaygısı Testi (SCAT):

Sporcuların yarışma ortamındaki kaygı düzeylerini ölçmek için Rainer Martens (15) tarafından geliştirilen "SCAT" test kullanılmıştır. Bu test yarışma ortamındaki kaygı durumunu ölçen 15 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerden 10 tanesi kaygı ile ilgili iken 5 tanesi cevap yanlılığını azaltmak için eklenen sınama maddeleridir. Tüm maddeler üçlü ölçek (Hiçbir zaman, Bazen, Sık sık) Kullanılarak cevaplandırılmaktadır. Aracın Türk toplumu için geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Özbekçi (23) tarafından yapılmıştır.

Harter'in Kendini Algılama Envanteri:

Deneklerin atletik yeterliliklerini ölçmek üzere Harter (13) tarafından geliştirilen Kendini Algılama Envanterini beş maddeden oluşan Atletik Yeterlilik alt ölçeği kullanılmıştır. Bu alt ölçeğin Türkiye için yapılan test tekrar test güvenilirliği ve iç tutarlılık katsayıları sırasıyla 0.90 ve 0.90 olarak bulunmuştur (2).

Verilerin Toplanması:

Her iki ölçme aracı da sporculara araştırmacı tarafından yarışmalardan önce uygulanmıştır. Deneklerin başarı düzeyleri terfi maçları sonucunda takım olarak elde ettikleri sonuca göre değerlendirilmiş; spor deneyimleri ise "kaç yıldır spor yapıyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevaplara göre belirlenmiştir. Denekler atletik yeterlilik puanlarına göre iki gruba ayrılmıştır. Atletik yeterlilik puanları 2'den fazla olanlar yüksek, atletik yeterlilik puanları 2'den az olanlar ise düşük atletik yeterlilik grubu olarak tanımlanmıştır.

Verilerin Analizi:

Verilerin analizi, t-test ve Pearson Çarpım Momentleri Korelasyon tekniği kullanılarak Windows için SPSS programında yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için .05 düzeyi benimsemiştir.

BULGULAR

Başarı, spor deneyimi, yarışma kaygısı ve atletik yeterlilik arasındaki ilişkileri gösteren korelasyon katsayıları Tablo 1'de verilmiştir.

TABLO 1

Tablo 1'deki korelasyon katsayılarına göre başarı ile spor deneyimi ($r=$

0.23, $p<0.05$) ve başarı ile yarışma kaygısı arasında ($r=-0.31$, $p<0.05$) anlamlı ancak ters bir ilişki vardır. Başarı ile atletik yeterlilik arasındaki ilişki ($r=0.43$, $p<0.05$) ise anlamlı ve pozitiftir. Ancak spor deneyimi ile yarışma kaygısı ($r=0.04$) ve spor deneyimi ile atletik yeterlilik ($r= -0.15$) arasındaki ilişki anlamlı değildir. Yarışma kaygısı ile atletik yeterlilik arasındaki ilişki incelendiğinde bu iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel yönden anlamlı ve ters bir ilişki olduğu görülmektedir ($r= -0.47$, $p<0.05$).

Tablo 1: Başarı, Spor Deneyimi, Yarışma Kaygısı Ve Atletik Yeterlilik İlişkisi

	Başarı r	Spor Deneyimi r	Y.Kaygısı r	Atletik Yeterlilik r
Başarı	-	-0.23421*	-0.30782*	0.43417*
Spor Deneyimi	-	-	0.04041	-0.14771
Yarışma Kaygısı	-	-	-	-0.46918*

* $p<0.05$

Atletik yeterlilik puanları yüksek olan sporcular ile düşük olan sporcuların yarışma kaygı düzeyleri arasındaki farkı test etmek amacıyla yapılan t-testi sonucuna göre; yüksek atletik yeterlilik grubunun yarışma kaygı puanlarının ($X= 16.31 \pm 3.49$) düşük atletik yeterlilik grubunun kaygı puanlarından ($X= 20.24 \pm 3.78$) anlamlı biçimde farklılaştığı ($t= -5.45$, $p<0.05$) saptanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı; bayan hentbolcülerde kaygı, başarı, atletik yeterlilik ve spor deneyimi arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır.

Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi sonucunda kaygı puanları ile başarı arasında anlamlı ters bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre, kaygı düzeyi arttıkça spordaki başarı düşmektedir. Klavora (1974) da basketbolcular üzerinde yaptığı çalışmada, yüksek düzeydeki kaygının basketbolcuların başarılarını düşürdüğünü bulmuştur (31). Bu sonuç, yarışma kaygısı ve sportif performans, bir başka deyişle; başarı arasında ters bir ilişki olduğunu bulan birçok araştırma (11,28,30,31) sonucu ile benzerlik gös-

termektedir. Ancak Thirer ve O'Donnell (29), Maynard ve Howe (20), Murphy ve Woolfolk (21) motor performans ve yarışma kaygısı arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırma sonuçları arasındaki farklılıklar kaygı, performans ve başarının tanımlanması ve ölçülmesinde kullanılan yöntem farklılıklarından kaynaklanmış olabileceği gibi farklı spor branşlarının ele alınmış olması da bu çelişkiyi doğurmuş olabilir.

Bu araştırmanın, diğer bir sonucu ise yarışma kaygısı ile atletik yeterlilik arasında anlamlı ve ters bir ilişkinin bulunmasıdır. Bu sonuca göre de; kendine güveni olmayan veya becerilerinin yetersiz olduğunu düşünen sporcuların kaygı düzeyleri yüksektir. Bu araştırmanın sonuçları, CSAI-2 testi kullanılarak kendine güven veya kendini yeterli algılama ile yarışma kaygısı arasında anlamlı ilişki bulan birçok araştırma (4,12,25) sonucu ile benzerlik göstermektedir. Beyzbol ve basketbolcular üzerinde yapılan araştırmalarda da benzer sonuçları ulaşılmıştır (6,15). Ayrıca güreşçiler üzerinde yapılan bir çalışmada da (26) yeteneklerini yeterli olarak algılayan güreşçilerin daha az kaygılı oldukları ve spordan daha çok zevk aldıkları bulunmuştur. Ommundsen ve Vaglum (22) futbol becerilerini yeterli algılamanın futboldaki yarışma kaygısının en önemli belirleyicisi olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmanın sonuçları, yarışma kaygısı düşük olan sporcuların kendi yeteneklerini daha iyi algıladıklarını bulan birçok araştırma sonucu ile de benzerlik göstermektedir. Yapılan t-test sonuçları da yeteneklerini yeterli algılayan hentbolcülerin kaygı düzeyleri ile yeteneklerini yetersiz algılayan hentbolcülerin kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç da yukarıdaki araştırma sonuçları ile benzerlik göstermekte ve yarışma kaygısının, kendini yeteneksiz algılayanlarda daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Fakat; gerek korelasyon gerekse t-test sonuçları yarışma kaygısı ile atletik yeterlilik arasında anlamlı ilişki olmadığını gösteren araştırma sonuçları ile (7,24) çelişkili görülmektedir.

Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analiz sonucuna göre; spor deneyimi ile kaygı arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bir başka deyişle, spor deneyimi fazla olan hentbolcülerle spor deneyimi az olan hentbolcüler arasında kaygı düzeyi bakımdan fark yoktur. Bu sonuç Türkiye'de değişik spor branşları üzerinde müsabıklık yaşına göre kız sporcular ile erkek sporcuların kaygı puanları arasında fark olmadığını bulan araştırma (1) sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Fakat, bu sonuç spor deneyimi fazla olan sporcuların ya-

rışma kaygısı puanlarının düşük, spor deneyimi az olan sporcuların yarışma kaygı puanlarının yüksek olduğunu destekleyen araştırma sonuçları (17) ile farklılık göstermektedir. Bunun yanısıra, Fenz ve Epstein (1967)'in deneyimli paraşütçüler, Nahoney ve Avenir (1977)'in deneyimli erkek cimnastikçiler, Highlen ve Bennett (1979)'in güreşçilerden elde ettikleri sonuçlarla da benzerlik göstermemektedir (10,19). Bu çelişkili sonuçlar deneyimli, deneyimsiz sporcu tanımlanmasındaki farklılıklardan kaynaklanmış olabilir. Zira kimi araştırmalarda deneyim ölçütü olimpiyat takımında yer almaz iken; kimilerinde bu ölçüt o spor branşındaki aktif sporculuk süresidir.

Bu araştırmanın diğer bir sonucu ise, spor deneyimi ve atletik yeterlilik arasında anlamlı bir ilişkinin olmamasıdır. Elde edilen bu sonuç artan spor deneyiminin sporcuları yeteneklerini algılamada farklılaştırmadığını göstermektedir. Bu sonuç, spor deneyimi arttıkça yeteneklerini algılamanın arttığını bulan araştırma sonuçları ile benzerlik göstermemektedir (3).

Başarı ile yeteneklerini algılama arasındaki ilişkinin test edilmesi için yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon sonucuna göre başarı ile yetenekleri algılama arasında anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre, sporda başarılı olmak, kişinin yeteneklerini olumlu algılaması ile ilişkilidir. Başarıya ulaşan sporcu, yeteneklerinin yeterli olduğunu hisseder ve bu da sporcunun kendine olan güvenini artırır. Gallahue (9) başarılı olmanın "Ben yapabilirim" "Ben yaptım" gibi duyguları içerdiğini ve kişinin kendi yetenekleri ve becerileri hakkında olumlu düşüncelere ve hislere sahip olmasına yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Sonuç olarak, kendine güven, yeteneklerini yeterli görme, başarı, yarışma kaygısının en önemli belirleyicilerindedir. Yarışma kaygısı, kişinin kendine güven duygusu, kendi yetenekleri hakkında olumlu düşünmesinin geliştirilmesi ile azaltılabilir. Bayan hentbolcüler üzerinde yapılan bu araştırmanın değişik spor branşlarında daha geniş bir örneklem grubu üzerinde yapılması bu alanda daha ayrıntılı bilgilere ulaşılmasını sağlayacaktır. Spordaki başarının önemli belirleyicileri olan psikolojik özelliklerin belirlenmesi bunların başarı üzerindeki etkilerinin saptanması gerekmektedir. Çünkü; fiziksel ve motor özellikleri açısından benzer olan sporcularda sonucu etkileyen en önemli faktör kaygı, becerilerini yeterli algılama vb. psikolojik özellikler gibi görünmektedir.

KAYNAKLAR

1. Arseven, A. ve Güven, Ö. (1992). "Sporcuların Müsabaka Ortamındaki Anksiyete Düzeyleri". Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri. 20-22 Kasım, Ankara.
2. Aşçı, (Özgeylanı) F.H. (1993). "Self-Concept and Body Image of High School Male Athletes and Non-athletes". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: ODTÜ.
3. Aşçı, F.H., Gökmen, H., Tiryaki, G. ve Öner, U. (1993). "Liseli Erkek Sporcuların ve Sporcu Olmayanların Benlik Kavramları". Spor Bilimleri Dergisi. 4:1, 34-43.
4. Barnes, M.W., Sime, W., Dienstbier ve Plake, B. (1986). "A Test of Construct Validity of the CSAI-2 Questionnaire on Male Elite College Swimmers". International Journal of Sport Psychology. 17, 364-374.
5. Bird, A.M. ve Cripe, B.K. (1986). Psychology and SPort Behavior. Toronto: Mosby Publishing Co.
6. Brustad, R.J. (1988). "Affective Outcomes in Competitive Youth Sport: The Influence of Intrapersonal and Socialization Factors". Journal of Sport and Exercise Psychology. 10, 307-321.
7. Brustad, R ve Weiss, M.R. (1987). "Competence Perceptions and Sources of Worry in High, Medium and Low Competitive Trait Anxious Young Athletes". Journal of Sport Psychology. 9, 97-105.
8. Cox, R.H. (1990). Sport Psychology: Concepts and Applications. Dubuque: Wm. C. Brown Puplichers.
9. Gallahue, D.L. (1982). Understanding Motor Development in Children. New York: John Wiley and Sons.
10. Gill, D. (1986). Psychological Dynamics of Sport. Champaign, Illinois: Human Kinetics Publishers Inc.
11. Gould, D., Horn, T., ve Spreeman, J. (1983). "Sources of Stress in Junior Elite Wrestlers". Journal of Sport Psychology. 5, 159-171.
12. Gould, D., Pettichkaff, L., ve Weinberg, R.S. (1984). "Antecedents of temporal Changes in and Relationships Between CSAI-2 Subcomponents". Journal of Sport Psychology. 6, 289-304.
13. Harter, S. (1988). The Self- Perception Profile For Adolescents. Manual, University of Denver.
14. Lewthwaite, R. (1990). "Threat Perception in Competitive Trait Anxiety: The

-
- Endangerment of Important Goals". *Journal of Sport and Exercise Psychology*. 12, 280-300.
15. Martens, R. (1977). *Sport Competition Anxiety Test*. Champaign, IL: Human Kinetics.
 16. Mantens, R., Vealey, R.S., ve Burton, D. (1990). *Competitive Anxiety in Sport*. Champaign, IL: Human Kinetics.
 17. Martens, R., Burton, D., Verlay, R.S., Bump L.A. ve Smith, D.E. (1990). "Development and Validation of the Competitive State Anxiety Inventory-2". R. Martens, R.S. Vealey ve D. Burton (içinde). *Competitive Anxiety in Sport*. Champaign, IL: Human Kinetics.
 18. Martin, J.J. ve Gill, D.L. (1991). "The Relationships Among Competitive Orientation, SPort Confidence, Self Efficacy, Anxiety & Performance". *Journal of Sport & Exercise Psychology*. 13, 149-159.
 19. Matheson, H. ve Mathes, S. (1991). "Influence of Performance Setting, Experience and Diffuculty of Routine on Precompetition Anxiety and Self Confidence of High School Female Gymnasts". *Perceptual and Motor Skills*. 72, 1099-1105.
 20. Maynard, I.W. ve Howe, B.L. (1987). "Interanctions of Trait and State Anxiety with Game Performance of Rugby Player". *Perceptual and Motor Skills*. 64, 599-602.
 21. Murphy, S.M. ve Woolfolk, R.L. (1987). "The Effects of Cognitive Interventions an Competive Anxiety and Performance on Fine Motor Skill Accuracy Task". *İnternational Journal of Sport Psychology*. 18, 152-166.
 22. Ommundsen, Y. ve Vaglum P. (1994). "Soccer Competition Anxiety and Enjoyment in Young Boy Players. The İnfluence of Perceived Competence and Significant Others' Emotional Involvement". *International Journal of Sport Psychology*. 22, 35-49.
 23. Özbekçi, F. (1989) "Farklı Spor Dallarında Yaşanan Müsabaka Stress Düzeylerinin Araştırılması" Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul.
 24. Passer, M.W. (1983). "Fear of Failure, Fear of Evaluation, Perceived Competence and Self-Esteem in Competitive Trait Anxious Children". *Journal of Sport & Exercise Psychology*. 5, 172-188.
 25. Rodrigo, G., Lusiardo, M., ve Pereira G. (1990). "Relationship Between Anxiety and performance in Soccer Players". *international Journal of Sport Psychology*. 21, 112-120.

-
26. Scanlan, T.K., ve Lewthwaite, R. (1986). "Social Psychological Aspects of Competition for Male Youth Sport Participants: 4. Predictors of Enjoyment". *Journal of Sport & Exercise Psychology*. 8, 25-35.
 27. Spielberger, C.D. (Ed.) (1966). *Anxiety and Behavior* New York: Academic Press.
 28. Taylor, J. (1987). "Predicting Athletic Performance with Self-Confidence and Somatic and Cognitive Anxiety as a Function of Motor and Physiological Requirements in Six Sports". *Journal of Personality*. 55, 139-153.
 29. Thirer, J. ve O'Donnell, L.A. (1980) "Female Intercollegiate Athletes' Trait Anxiety Level and Performance in a Game". *Perceptual and Motor Skills*. 50, 18.
 30. Weinberg, R.S. ve Genuchi, M. (1980). "Relationship Between Competitive Trait anxiety, State Anxiety and Golf Performance: A field study". *Journal of Sport & Exercise Psychology*. 2, 148-154.
 31. William, D.A ve Jenkins, J.O. (1986). "Role of Competitive Anxiety in the Performance of Black College Basketball Players". *Perceptual and Motor Skills*. 1986, 63, 847-853.
 32. Yavuzer, H. (1992). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.